

Chapter 17

Community of Practice in Uralic Studies (COPIUS), www.copius.eu

Introduction to Mari

Jeremy Bradley, jeremy.moss.bradley@univie.ac.at

Last updated 30 November 2021

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Grammar

1. Collective numerals

Cardinal (long form) + instructive -н

Cardinal number	Collective numeral
кoкыт	
кумыт	
нылыт	
визыт	
кудыт	
шымыт	
кандаше	
индеше	
лу	
латикте	
коло	
шуко	
шагал	
мыняре	
...	...

1. Collective numerals

Cardinal (long form) + instructive -н

Cardinal number	Collective numeral
КОКЫТ	КОКТЫН
кумыт	кумытын
НЫЛЫТ	НЫЛЫТЫН
ВИЗЫТ	ВИЗЫТЫН
кудыт	кудытын
ШЫМЫТ	ШЫМЫТЫН
кандаше	кандашын
индеше	индешын
лу	ЛУЫН
латикте	латиктын
КОЛО	КОЛЫН
шүко	шүкын
шагал	шагалын
мыняре	мынярын
...	...

2. Verbal derivational suffix -л

Frequentative, productive, 1st conjugation

ышташ (-ем) 'to do'

> *ыштылаш (-ам)*

чонешташ (-ем) 'to fly'

> *чонештылаш (-ам)*

тарванаш (-ем) 'to move (intr.)'

> *тарванылаш (-ам)*

шындаш (-ем) 'to put'

> *шындылаш (-ам)*

2. Verbal derivational suffix -л

лүмдаш (-ем)

ЕВДОКИЯ

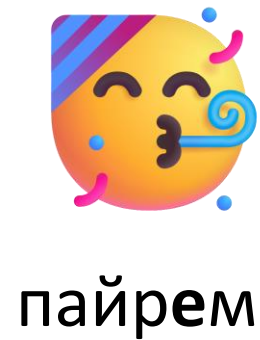
лүмдылаш (-ам)

агач	күчыкпоч
важыкшинча	меран
йонез	нургайык
комдыксанга	ончыкпүй
кугышинча	чорай
кужувылыш	чулкайол
кужуйол	шайык
кукшыйол	шайыкшинча
күчыкйол	шелшынер

3. Passive participle and temporal postpositions

деч ончыч

годым

деч вара

малыме

деч ончыч

~ малымеш(ке)

годым

~ малышыла

деч вара

~ малымек(е)

малымам

малымет

~ малымешкем, ...

...

3. Passive participle and temporal postpositions

<u>Ялыште илыме</u> <u>годым</u> сурт көргыштат паша пеш шуко уло.	When living in the countryside, there is a lot of work to do around the farm.
<u>Пенсийыш лекме деч ончыч</u> тудо мўкшотарыште пашам ышта ыл'е.	Before retiring, (s)he worked in an apiary.
<u>Пенсийыш лекме деч вара</u> тудо англичан йылмым тунемаш тўнал'е.	After retiring, (s)he started to learn English.

<u>Ялыште илымем</u> <u>годым</u> мый чодыраш коштынам.	When I lived in the countryside I often went to the forest.
<u>Ялыште илымет</u> <u>годым</u> чодыраш коштынат?	When you lived in the countryside did you often go to the forest?

3. Passive participle and temporal postpositions

пашам пытарыме деч КОК ШАГАТ ончыч пашам КОК ШАГАТ пытарыме деч ончыч	two hours before finishing work
пашам пытарыме деч КОК ШАГАТ вара пашам КОК ШАГАТ пытарыме деч вара	two hours after finishing work

4. Compound past tense I

Present tense + **ыл'е** 'was' (be.PST1.3SG)

	лудаш (-ам) 'to read'	
	Positive	Negative
1Sg		
2Sg		
3Sg		
1Pl		
2Pl		
3Pl		

4. Compound past tense I

Present tense + **ыл'е** 'was' (be.PST1.3SG)

	лудаш (-ам) 'to read'	
	Positive	Negative
1Sg	лудам ыл'е	ом луд ыл'е
2Sg	лудат ыл'е	от луд ыл'е
3Sg	лудеш ыл'е	огеш (ок) луд ыл'е
1Pl	лудына ыл'е	огына (она) луд ыл'е
2Pl	лудыда ыл'е	огыда (ода) луд ыл'е
3Pl	лудыт ыл'е	огыт луд ыл'е

4. Compound past tense I

Present tense + **ыл'е** 'was' (be.PST1.3SG)

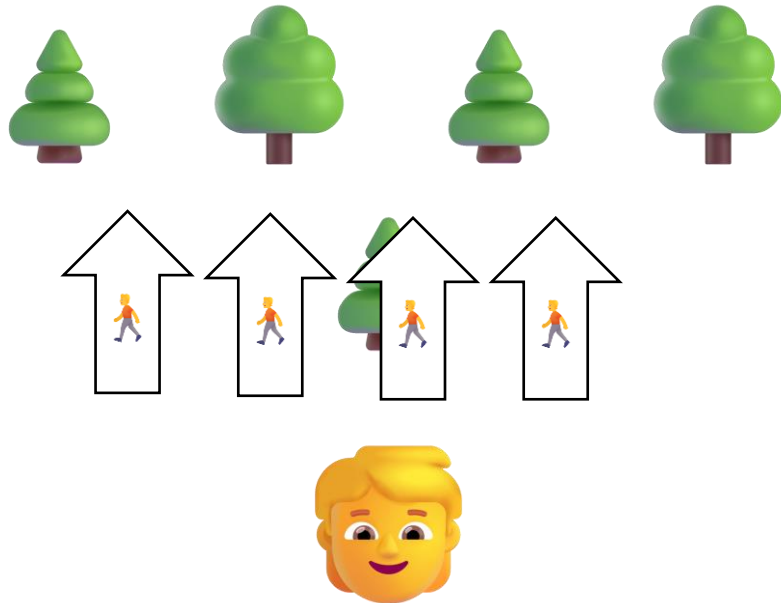
	возаш (-ем) 'to write'	
	Positive	Negative
1Sg	возем ыл'е	ом возо ыл'е
2Sg	возет ыл'е	от возо ыл'е
3Sg	воза ыл'е	огеш (ок) возо ыл'е
1Pl	возена ыл'е	огына (она) возо ыл'е
2Pl	возеда ыл'е	огыда (ода) возо ыл'е
3Pl	возат ыл'е	огыт возо ыл'е

4. Compound past tense I

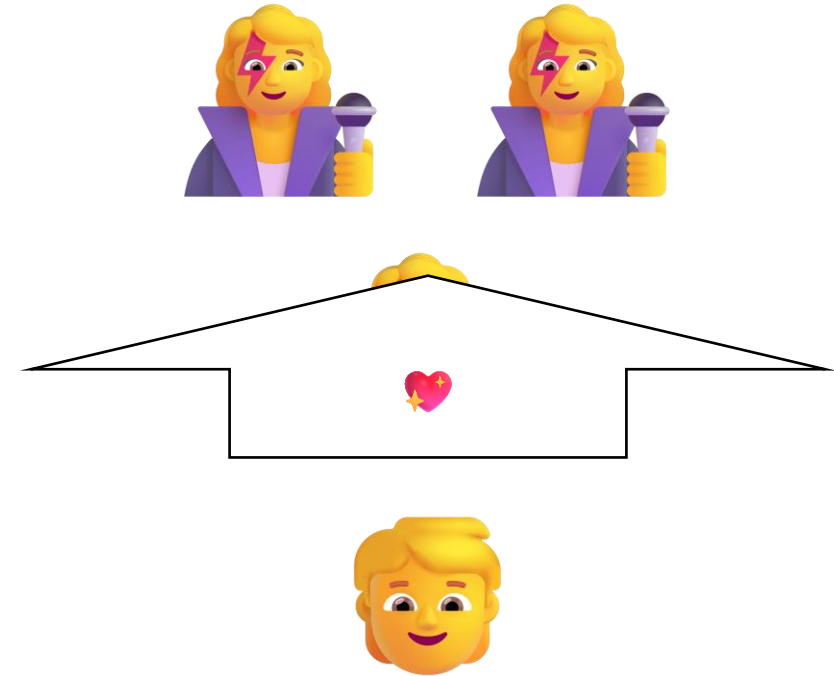
Present tense + **ыл'е** 'was' (be.PST1.3SG)

	улаш (-ам) 'to be'	
	Positive	Negative
1Sg	улам ыл'е	омыл ыл'е
2Sg	улат ыл'е	отыл ыл'е
3Sg	улеш ыл'е	огыл ыл'е
1Pl	улына ыл'е	огынал (онал) ыл'е
2Pl	улыда ыл'е	огыдал (одал) ыл'е
3Pl	улыт ыл'е	огытыл ыл'е

4. Compound past tense I

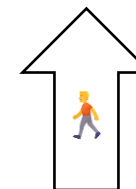

Мый ялыште илымем годым
чодыраш кошташ йӧратем ыл'е.

Акаймытын мурмыштым пеш
йӧратем ыл'е.

4. Compound past tense I

Мый книгам лудам ыл'е, тиде
жапыште шольым толын пурыш.

5. Aspectual auxiliary constructions

Imperfective

Auxiliary construction	Literal translation	Factual translation
вучен илаш (-ем)	<i>to waiting live</i>	
шонен илаш (-ем)	<i>to thinking live</i>	
кредал кияш (-ем)	<i>to fighting lie</i>	
рүжген кияш (-ем)	<i>to being loud lie</i>	
ончен шинчаш (-ем)	<i>to seeing sit</i>	
шужен шинчаш (-ем)	<i>to being hungry sit</i>	

5. Aspectual auxiliary constructions

Imperfective

Auxiliary construction	Literal translation	Factual translation
вучен илаш (-ем)	<i>to waiting live</i>	to wait for a long time
шонен илаш (-ем)	<i>to thinking live</i>	to think over
кредал кияш (-ем)	<i>to fighting lie</i>	to struggle
рүжген кияш (-ем)	<i>to being loud lie</i>	to make a lot of noise
ончен шинчаш (-ем)	<i>to seeing sit</i>	to observe
шужен шинчаш (-ем)	<i>to being hungry sit</i>	to starve

5. Aspectual auxiliary constructions

Perfective

Auxiliary construction	Literal translation	Factual translation
йўлен каяш (-ем)	<i>to burning go</i>	
почылт каяш (-ем)	<i>to opening go</i>	
йўын колташ (-ем)	<i>to drinking send</i>	
шортын колташ (-ем)	<i>to crying send</i>	
чеверген шинчаш (-ам)	<i>to turning red sit down</i>	
пижын шинчаш (-ам)	<i>to sticking sit down</i>	

5. Aspectual auxiliary constructions

Perfective

Auxiliary construction	Literal translation	Factual translation
йўлен каяш (-ем)	<i>to burning go</i>	to burn down, to burn up
почылт каяш (-ем)	<i>to opening go</i>	to open all the way
йўын колташ (-ем)	<i>to drinking send</i>	to drink up
шортын колташ (-ем)	<i>to crying send</i>	to break out crying
чеверген шинчаш (-ам)	<i>to turning red sit down</i>	to blush
пижын шинчаш (-ам)	<i>to sticking sit down</i>	to get stuck

Words and word usage

1. лиш- ‘near’, мүндыр- ‘far’, көргө ‘inside’

Motion toward		No motion		Motion away from	
лишке лишан	near (to)	лишне лишан	close by, nearby	лишыч(ын)	from close by
мүндырк(ө) мүндыран	far off	мүндырнө мүндыран	at a distance, far off, far away	мүндырч(ын)	from afar
көргыш(кө) көргеш	inside, inward	көргыштө көргеш	inside, within	көргө гыч	from within

Пий – көргыштө.

1. лиш- ‘near’, мүндыр- ‘far’, көргө ‘inside’

Мыйын йолташем <u>мүндырнө</u> ила.	My friend lives far away.
Пеш <u>мүндырч</u> , кайыкла, толынам унала.	From far away, like a bird, I came on a visit.
<u>Көргыштө</u> йүштө.	It's cold inside.

1. лиш- ‘near’, мүндыр- ‘far’, көргө ‘inside’

Postpositional usage: деч мүндыр-, (деч) лиш-

Кол сер лишке толеш.	The fish come close to the shore.
Мый пий (дек(е)) лишке ом мий.	I'm not going near the dog.
Изам Йошкар-Ола лишне ила.	My brother lives close to Yoshkar-Ola.
Пөрт лишыч куржынам.	I ran away from the house.
Олмапу деч олмаже мүндыркө ок воч.	The apple does not fall far from the tree.
Акам ял деч мүндырнө ила.	My sister lives far from the village.
Пөрт көргышкө иктаж-кө пурен?	Did someone enter the house?
Пөрт көргыштө иктат лийын огыл.	No one was in the house.

2. Adjectives with the dative

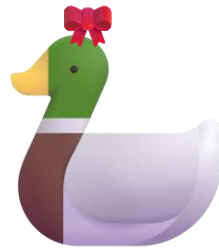
Марий Эл <u>чодыра</u> лан поян.	Mari El is rich in forests.
Салат <u>тазалык</u> лан пайдале.	Salad is good for your health.
Тудо <u>чыла</u> лан тале.	(S)he is skilled in everything.

3–4. Animal names and genders, animal young

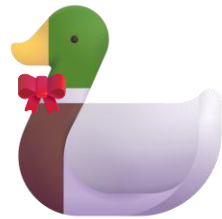
ава: mother; female

узо: male

иге: animal young

ава лудо

узо лудо

лудиге

5. куанаш (-ем), йывырташ (-ем) 'to be happy'

Тыйым ужын, мый йывыртем/куанем.	I'm happy to see you.
Мый сай игечылан йывыртем/куанем.	I'm glad about the good weather.

Text

Ялысе суртышто

Эвай кугыза ден ватыже Пүнчеръялыште илат. Пүнчеръял – изи мотор ял, Элнет сереш верланен. Ожно тиде верыште пеш кугу пүнчө-влак кушкыт ыл'е, а кызыт пүнчим южо вере веле ужаш лиеш: чыла руэн пытарыме.

Эвай кугызайын пөртшө мўндырчынак коеш. Пөрт ончылно ладыра куэ кушкеш, пөрт воктене сад-пакча, а сурт шенгелне ужар олык коеш. Ял лишнак кумда пасу, лонга чодыра. Эвай кугыза ынде самырык огыл гынат, пашалан пеш тале. Пенсийыш лекме деч ончыч тудо мўкшотарыште пашам ышта ыл'е. А кызыт ватыж дене коктынат пенсионер улыт. Но ялыште илыме годым сурт көргыштат паша пеш шуко уло. Эрат-касат йол үмбалне. Эрден эрак Эвайын ватыже ушкалым лўшта, а Эвайже сөснам, лудым, комбым, чывым пукша. Кечывалым нуно пакчаште тўрлө пашам ыштылыт. Мўкш ончашат шуко жап күлеш.

Теве тачат Эвай мўкш омарта воктен шогылтеш, уныкаштан у мўйым погынеже. Мўкш омарта воктен шогылтмыж годым кенета Шемеч опташ тўнал'е. Лектын онча – шерге уна-влак толыныт: Елу, Серге, Эчан ден Ануш. Эвай кугыза ден ватыже пеш йывыртеныт: вет нуно Сапаевмытым шукертсек вучат. Шемечат, Эчаным ужын, пеш куанен, йол йырже пөрдеш, кидшым, шўргыжым нулаш тōча. Ануш кудывечыште лудигым, комбигым, чывигым куанен онча, кидышкыжат налнеже да агытан да үзо комбо деч лўдеш. Эвай кугыза уна-влакыштан сад-пакчам ончыкта. Вара чыланат пөртыш пурат да у мўй дене чайым йўйт, кутырен шинчат.

Эвай кугыза пеш йывыртен: шерге уна-влак толыныт.

Exercises

17.

Эчанын йоча жапше Пүнчеръялыште эртен.

Тиде ял – Элнет серыште верлана.

Ял пеш мотор да ужарге.

Ял лишне кугу лонга чодыра, кумда пасу.

Ялыште кызыт шагал калык ила.

Шуко ег олаш каен, тыш кенезым каналташ веле толыт.

